

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA CZWARTA SEKCJA

SPRAWA CELEJEWSKI przeciwko POLSCE

(SKARGA nr 17584/04)

WYROK – 4 maja 2006 r.

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Pan N. BRATZA, *Przewodniczący*,

Pan J. CASADEVALL,

Pan G. BONELLO,

Pan K. TRAJA,

Pan S. PAVLOVSKI,

Pan L. GARLICKI

Pani L. MIHOVIĆ, *sędziowie*

oraz Pani F. ELEN-PASSOS, *Zastępca Kanclerza Sekcji*,

obradując na posiedzeniu zamkniętym 4 kwietnia 2006 r.,
wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 17584/04) wniesionej przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Trybunału na podstawie dawnego art. 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela Rzeczypospolitej Polskiej Włodzimierza Celejewskiego („skarżący”) dnia 23 kwietnia 2004 r.

2. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez pełnomocnika, pana Jakuba Wołasiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Dnia 19 kwietnia 2005 r. Przewodniczący Czwartej Sekcji zdecydował powiadomić Rząd o powyższej skardze. Zdecydowano, iż na podstawie art. 29 § 3 Konwencji, Trybunał w tym samym czasie będzie badał skargę co do meritum, jak również oceniał kwestię jej dopuszczalności.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

4. Skarżący urodził się w 1963 r. i obecnie przebywa w Zakładzie Karnym w Częstochowie.

5. 7 marca 2002 r. skarżący został aresztowany przez policję.

6. 7 marca 2002 r. Sąd Rejonowy w Krakowie postanowił zastosować wobec oskarżonego areszt tymczasowy w związku z uzasadnionym podejrzeniem, iż skarżący popełnił szereg przestępstw, w tym porwanie z żądaniem okupu oraz wymuszania okupu. W późniejszym czasie sześć innych osób zostało zatrzymanych w związku z popełnieniem ww. przestępstw.

7. 22 maja 2002 r. Sąd Okręgowy w Krakowie przedłużył tymczasowe aresztowanie wobec skarżącego do dnia 28 sierpnia 2002 r. uzasadniając, iż istnieje przypuszczenie, iż skarżący popełnił zarzucane mu poważne przestępstwa. Ponadto sąd zauważył, iż istnieje uzasadnione ryzyko mactwa oraz ucieczki skarżącego.

8. 13 sierpnia oraz 25 listopada 2002 r. sąd po raz kolejny przedłużył tymczasowe aresztowanie wobec skarżącego.

9. 19 lutego 2003 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach przedłużył okres tymczasowego aresztowania wobec skarżącego, motywując swoją decyzję uzasadnionym przypuszczeniem, iż skarżący popełnił zarzucane mu czyny oraz surowością kary grożącej skarżącemu. Ponadto pozostawanie skarżącego w areszcie było niezbędne w celu zabezpieczenia dalszego toku śledztwa.

10. 7 maja 2003 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach po raz kolejny przedłużył tymczasowe aresztowanie wobec skarżącego, uznając, iż przedstawione uprzednio przesłanki uzasadniające pozostawanie skarżącego w areszcie nadal istnieją.

11. 14 sierpnia 2003 r. Prokurator Okręgowy w Katowicach wniósł akt oskarżenia zawierający 41 zarzutów przeciwko skarżącemu i przeciwko dziewięciu innym osobom. Skarżący został oskarżony o popełnienie w sumie trzydziestu przestępstw w tym trzech działając w ramach zorganizowanej grupy przestępczej.

12. 25 sierpnia 2003 r. Sąd Okręgowy w Katowicach przedłużył tymczasowe aresztowanie względem skarżącego. Sąd powtórzył podawane wcześniej powody pozostawania skarżącego w areszcie i dodał, iż:

„Duże prawdopodobieństwo, iż wysoka kara może być nałożona (na skarżącego) stwarza domniemanie, iż (skarżący i inni oskarżeni) będą utrudniać dalszy bieg postępowania”...

13. Nieokreślonego dnia sprawa została przekazana do Sądu Okręgowego w Częstochowie.

14. 10 lutego 2004 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie złożył wniosek na podstawie art. 263 § 4 Kodeksu postępowania karnego do Sądu Apelacyj-

nego w Katowicach o przedłużenie tymczasowego aresztowania względem skarżącego.

15. 18 lutego 2004 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach uwzględnił wniosek Sądu Okręgowego i przedłużył tymczasowe aresztowanie w stosunku do skarżącego do dnia 31 października 2004 r. Poza uprzednio podanymi podstawami zastosowania tymczasowego aresztowania – uzasadnione podejrzenie, iż skarżący popełnił zarzucane mu czyny oraz ryzyko wysokiej kary – sąd uznał, iż złożony charakter sprawy uzasadniają pozbawienie skarżącego wolności. Zażalenie skarżącego zostało odrzucone dnia 1 kwietnia 2004 r.

16. 2 czerwca 2004 r. Sąd Rejonowy w Katowicach wydał postanowienie o zatrzymaniu skarżącego w areszcie w związku z innym postępowaniem karnym toczącym się przeciwko niemu. Następnie skarżącemu został przedstawiony akt oskarżenia w związku z drugim postępowaniem. Sąd w związku z tym postępowaniem wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu skarżącego, które było kilkakrotnie przedłużane i skarżący nadal pozostaje w areszcie na podstawie decyzji sądu.

17. 22 października 2004 r. i 20 maja 2005 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach po raz kolejny przedłużył tymczasowe aresztowanie wobec skarżącego. W późniejszej decyzji sąd po analizie przebiegu postępowania nie odnotował żadnych opóźnień i stwierdził, iż postępowanie przebiegało zgodnie z planem. Sąd zwrócił uwagę na szczególnie złożony charakter sprawy dotyczącej zorganizowanej grupy przestępczej oskarżonej o popełnienie szeregu przestępstw oraz na znaczną ilość zgromadzonego materiału dowodowego. 16 czerwca 2005 r. zażalenie skarżącego na postanowienie sądu zostało odrzucone.

18. 26 października 2005 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach uwzględnił kolejny wniosek Sądu Okręgowego w Częstochowie i przedłużył tymczasowe aresztowanie skarżącego do dnia 31 grudnia 2005 r. Sąd uzasadnił swoją decyzję, powołując się na uzasadnienia poprzednich decyzji.

19. Skarżący wnosi, iż nie był informowany o większości wyznaczonych przez sąd terminów posiedzeń, podczas których sąd przedłużał mu tymczasowe aresztowanie i w związku z powyższym nie mógł w nich uczestniczyć.

20. 20 grudnia 2005 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie wydał wyrok. Skarżący został skazany na karę 14 lat pozbawienia wolności.

21. Wydaje się, iż skarżący złożył odwołanie od wyroku i że postępowanie apelacyjne jest w toku.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

1. Środki zapobiegawcze, w tym tymczasowe aresztowanie

22. Kodeks postępowania karnego z 1997 r., który wszedł w życie dnia 1 września 1998 r., określa tymczasowe aresztowanie jako jeden z tzw. środ-

ków zapobiegawczych. Innymi środkami zapobiegawczymi są: poręczenie majątkowe, dozór policji, poręczenie majątkowe, poręczenie osoby godnej zaufania, poręczenie społeczne, zawieszenie oskarżonego w określonej działalności i zakaz opuszczania kraju.

Art. 249 § 1 określa ogólne zasady nakładania środków zapobiegawczych. Przepis stanowi, iż:

„Środki zapobiegawcze można stosować w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, a wyjątkowo także w celu zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego nowego poważnego przestępstwa: można je stosować tylko wtedy, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo”.

23. Art. 258 wymienia podstawy tymczasowego aresztowania. Stanowi on w odpowiednim zakresie, iż:

„1. Tymczasowe aresztowanie może nastąpić jeżeli:

1) zachodzi uzasadniona obawa ucieczki lub ukrywania się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości albo nie ma on w kraju stałego miejsca pobytu,

2) zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne.

2. Jeżeli oskarżonemu zarzuca się popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo gdy sąd pierwszej instancji skazał go na karę pozbawienia wolności nie niższą niż trzy lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona groźącą oskarżonemu surową karą”.

Kodeks określa margines dowolności odnośnie stosowania określonych środków zapobiegawczych. Art. 257 stanowi we właściwym zakresie:

„1. Tymczasowego aresztowania nie stosuje się, jeżeli wystarczający jest inny środek zapobiegawczy”.

Art. 259 w odpowiedniej części stanowi, iż:

„1. Jeżeli szczególne względy nie stoją na przeszkodzie, należy odstąpić od tymczasowego aresztowania, zwłaszcza gdy pozbawienie oskarżonego wolności:

1) spowodowałoby dla jego życia lub zdrowia poważne niebezpieczeństwo,

2) pociągnęłoby wyjątkowo ciężkie skutki dla oskarżonego lub jego najbliższej rodziny”.

Kodeks z 1997 r. nie tylko określa prawnie dopuszczalną maksymalną długość tymczasowego aresztowania, ale również w art. 252 § 2 stanowi, że właściwy sąd zobowiązany jest w każdej decyzji oznaczyć dokładny czas stosowania tymczasowego aresztowania.

Art. 263 określa granice czasowe tymczasowego aresztowania. W wersji stosowanej do 20 lipca 2000 r. stanowił, iż:

„1. W postępowaniu przygotowawczym sąd, stosując tymczasowe aresztowanie, oznacza jego termin na okres nie dłuższy niż 3 miesiące.

2. Jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie można było ukończyć postępowania przygotowawczego w terminie określonym w § 1, na wniosek prokuratora sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy, gdy zachodzi tego potrzeba może przedłużyć tymczasowe aresztowanie na okres, który łącznie nie może przekroczyć 12 miesięcy.

3. Łączny czas stosowania tymczasowego aresztowania do chwili wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 2 lat.

4. Przedłużenia tymczasowego aresztowania na okres oznaczony, przekraczający terminy określone w § 2 i 3 może dokonać tylko Sad Najwyższy na wniosek sądu przed którym sprawa się toczy, a w postępowaniu przygotowawczym na wniosek Prokuratora Generalnego – jeżeli taka konieczność powstaje w związku z zawieszeniem postępowania karnego, przedłużającą się obserwacją psychiatryczną oskarżonego, przedłużającym się opracowywaniem opinii biegłego, wykonywaniem czynności dowodowych w sprawie o szczególnej zawichości lub poza granicami kraju, celowym przewlekaniem postępowania przez oskarżonego, a także z powodu innych istotnych przeszkód, których usunięcie był niemożliwe”.

Dnia 20 lipca 2000 r. § 4 został zmieniony i od tego czasu uprawnienie do przedłużenia tymczasowego aresztowania ponad granice czasowe określone w § 2 i 3 zostało przyznane sądowi apelacyjnemu, w którego okręgu przestępstwo zostało popełnione.

2. Przedłużanie tymczasowego aresztowania

Art. 249 § 3 stanowi, iż:

„Przed zastosowaniem środka zapobiegawczego sąd lub prokurator przesłuchuje oskarżonego (...). Należy dopuścić do udziału w przesłuchaniu ustanowionego obrońcę, jeżeli się stawi; zawiadomienie obrońcy o terminie przesłuchania nie jest obowiązkowe, chyba że oskarżony o to wnosi, a nie utrudni to przeprowadzenia czynności”.

Art. 249 § 5 stanowi:

„Obrońcę zawiadamia się o terminie posiedzenia sądu dotyczącego przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania oraz rozpoznania zażalenia na zastosowanie lub przedłużenie tego środka zapobiegawczego”.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 5 § 3 KONWENCJI

24. Skarżący skarżył się na nieuzasadnioną długość tymczasowego aresztowania i wskazywał na art. 5 § 3 Konwencji, który w omawianym zakresie brzmi następująco:

„Każdy zatrzymany lub aresztowany zgodnie z postanowieniami ustępu 1 litera c) niniejszego artykułu (...) ma prawo być sądzony w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania. Zwolnienie może być uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie się na rozprawę.”

Rząd zakwestionował ten argument.

A. Dopuszczalność

26. Trybunał zauważa, że skarga nie jest rażąco bezzasadna w rozumieniu art. 35 § 3 Konwencji. W dalszej części zauważa, iż nie jest w oparciu o jakąkolwiek podstawę niedopuszczalna. Wobec powyższego musi zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum

1. Argumentowanie przed Trybunałem

27. Skarżący twierdził, opierając się na ogólnych zasadach, iż jego skarga wniesiona to Trybunału była zasadna. Dowodził, iż przetrzymywanie go w areszcie przez tak długi okres naruszyło jego prawa oraz Konwencję.

28. Rząd twierdził, iż tymczasowe aresztowanie skarżącego wypełniło wymogi art. 5 § 3. Rząd wskazał, iż od 2 czerwca 2004 r. skarżący był aresztowany w związku z dwoma postępowaniami karnymi toczącymi się w jego sprawie jednocześnie. Rząd dowodził, iż stosowanie tymczasowego aresztowania wobec skarżącego było odpowiednio uzasadniane oraz że podczas całego okresu (stosowania środka zapobiegawczego) organy (sądowe) przedstawiały istotne i wystarczające podstawy przedłużania go. W związku z powyższym Rząd stwierdził:

„Chociaż nie zostało to wyraźnie zaznaczone w każdej decyzji odmawiającej zwolnienia skarżącego (z aresztu), przy uznaniu, iż tylko tymczasowe aresztowanie może zapewnić prawidłowy tok postępowania prowadzonego przeciwko skarżącemu, prokurator i organy sądowe w należyty sposób wzięły pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy”.

29. Rząd w późniejszym czasie argumentował, iż sądy krajowe postępowały z zachowaniem należytej staranności oraz bez zbędnej zwłoki, w szczególności biorąc pod uwagę złożony charakter sprawy, prowadzonej przeciwko 9 oskarżonym o popełnienie w sumie 41 przestępstw.

2. Ocena sądu

(a) zasady ustalone na podstawie orzecznictwa Trybunału

30. Biorąc pod uwagę orzecznictwo Trybunału, kwestia, czy okres tymczasowego aresztowania był zasadny, czy nie, może być oceniana *in abstracto*. Czy pozostawianie oskarżonego w areszcie jest zasadne czy nie, musi być w każdym przypadku oceniane przy uwzględnieniu specjalnych przesłanek. Kontynuacja tymczasowego aresztowania w konkretnej sprawie może być uzasadniona jedynie w przypadku, gdy wymaga tego interes publiczny, który przy uwzględnieniu zasady domniemania niewinności przeważa nad zasadą poszanowania wolności indywidualnej (zob. m.in. *W. przeciwko Szwajcarii*, wyrok z dnia 26 stycznia 1993, Seria A NR 254-A, str.15, § 30, i *Kudła przeciwko Polsce* (GC) nr 30210/96, § 110, ETPCz 2000-XI).

31. Do krajowych władz sądowniczych należy w pierwszym rzędzie zapewnienie, aby tymczasowe aresztowanie oskarżonego nie przekroczyło uzasadnionego czasu. W tym celu muszą one dokonać analizy wszystkich faktów przemawiających „za” lub „przeciw” istnieniu szczególnych względów rzeczywistego interesu publicznego uzasadniających, z uwzględnieniem zasady domniemania niewinności, odstąpienie od zasady poszanowania wolności indywidualnej i uwidocznic je (argumenty) w swoich decyzjach odrzucających wnioski o uchylenie tymczasowego aresztowania. Zasadniczo na podstawie uzasadnień tych decyzji oraz rzeczywistych faktów przedstawionych przez skarżącego w swoich wnioskach Trybunał zobowiązany jest to podjęcia decyzji, czy nastąpiło naruszenie art. 5§3 Konwencji.

32. Istnienie uzasadnionego podejrzenia, iż osoba aresztowana popełniła przestępstwo, jest warunkiem *sine qua non* dla legalności zatrzymania, jednakże po upływie pewnego okresu już nie wystarcza. W takich wypadkach Trybunał musi ustalić, czy inne podstawy przedstawiane przez organy sądowe nadal uzasadniają pozbawienie wolności. Jeżeli względy te są „odpowiednie” i „wystarczające”, Trybunał musi również upewnić się, czy właściwe organy krajowe wykazały się „należyłą starannością” w prowadzeniu postępowania (zob. *Labita przeciwko Włochom* (GC), nr 26772/95, §153, ETPCz 2000-IV, i *Jabłoński przeciwko Polsce*, nr 33492/96, §80, 21 grudnia 2000).

(b) Zastosowanie zasad do okoliczności omawianej sprawy

33. Trybunał zauważa, że skarżący składa skargę dotyczącą postępowania, w którym był tymczasowo aresztowany dnia 7 marca 2002 r. Dnia 20 grudnia 2005 r. Sąd Okręgowy wydał wyrok w sprawie. W związku z powyższym okres, który powinien być wzięty pod uwagę wynosi 3 lata, 9 miesięcy i 15 dni.

34. Trybunał zauważa, iż w przedmiotowej sprawie sąd początkowo oparł się na uzasadnionym podejrzeniu, że skarżący popełnił zarzucane mu przestępstwa, na ryzyku, iż może on ukrywać się lub ingerować w przebieg po-

stępowania. Ponadto sądy opierały się na mocnym domniemaniu prawnym, iż wysokość grożącej skarżącemu kary spowoduje, „iż skarżący i inni oskarżeni będą utrudniać postępowanie karne” (zob. punkt 12 powyżej). Podstawa ta była powtarzana we wszystkich postanowieniach sądu. Sądy krajowe również uważały, iż mając na względzie złożony charakter sprawy dotyczącej przestępczej grupy zorganizowanej, tymczasowe aresztowanie skarżącego było niezbędne dla zapewnienia właściwego toku postępowania. W kolejnych decyzjach sądy nie przedstawiały żadnych nowych powodów przedłużania najbardziej dotkliwego środka zapobiegawczego stosowanego w stosunku do skarżącego. Trybunał odnotowuje, iż dnia 2 czerwca 2004 r. skarżący został aresztowany w związku z innym postępowaniem karnym. Jednakże Trybunał na podstawie posiadanego materiału nie jest w stanie ustalić czy w drugim postępowaniu władze sądowe powoływały się na inne, nowe podstawy uzasadniające aresztowanie skarżącego.

35. Trybunał zgadza się, iż podejrzenie, że skarżący popełnił zarzucane mu czyny, początkowo uzasadniało jego zatrzymanie, w szczególności wobec faktu, iż skarżący został następnie skazany na karę 14 lat pozbawienia wolności.

36. Ponadto organy władzy sądowej domniemywały istnienia ryzyka wywierania nacisku na świadków lub utrudniania postępowania w obliczu wysokiej kary grożącej (skarżącemu) za popełnienie poważnych przestępstw (par. 7, 9, 12 i 33 powyżej). W tym względzie Trybunał potwierdza, iż wysokość grożącej kary jest istotnym czynnikiem przy ocenie ryzyka ucieczki lub powtórnego popełnienia przestępstwa (*Górski przeciwko Polsce*, no. 29904/02, § 57, 4 października 2005). Trybunał również przyznaje, iż organy sądowe, mając na względzie poważny charakter oskarżeń skierowanych przeciwko skarżącemu, mogły w sposób uzasadniony uznać, iż takie ryzyko wstępnie istniało. Jednakże Trybunał po raz kolejny twierdzi, że poważny charakter zarzutów nie może sam w sobie stanowić uzasadnienia długich okresów przetrzymywania w areszcie (zob. *Ilijkov przeciwko Bułgarii*, nr 33977/96, §§ 80-81, 26 lipca 2001).

37. Ponadto władze sądowe opierały się na okoliczności, iż skarżący był oskarżony o udział w zorganizowanej grupie przestępczej. W tym względzie Trybunał uważa, iż istnienie ogólnego ryzyka wynikającego z zarzutu uczestniczenia przez skarżącego w zorganizowanych działaniach przestępczych może być dopuszczone jako podstawa zatrzymania we wstępnych fazach postępowania (*Górski przeciwko Polsce*, nr 28904/02, §58, 4 października 2005 r.) i w pewnych okolicznościach również jako podstawa dalszych przedłużeń zatrzymania. Przyjmuje się również, iż w sprawach dotyczących dużej liczby oskarżonych proces gromadzenia dowodów i przesłuchiwanie świadków jest często trudnym zadaniem. W obliczu takich okoliczności Trybunał uznaje, iż potrzeba uzyskania z wielu źródeł obszernych dowodów oraz ustalenia faktów i zakresu odpowiedzialności każdego ze współoskarżonych, stanowiła istotną i wystarczającą podstawę do zatrzymania skarżącego podczas okresu

koniecznego do zakończenia śledztwa, sformułowania aktu oskarżenia i przesłuchania oskarżonych. Co więcej Trybunał uznaje, że w takich sprawach, jak niniejsza, dotyczących zorganizowanych grup przestępczych, ryzyko, iż zatrzymany w przypadku zwolnienia może wywierać nacisk na świadków lub innych oskarżonych albo może utrudniać postępowanie, jest z natury rzeczy często szczególnie wysokie.

38. Wszystkie powyżej rozpatrywane elementy mogą uzasadniać stosunkowo długi okres stosowania tymczasowego aresztowania, jednakże nie przyznają władzom nieograniczonej władzy do przedłużania stosowania tego środka zapobiegawczego. Po pierwsze, wraz z upływem czasu początkowe powody stosowania tymczasowego aresztowania stają się coraz mniej zasadne i sądy krajowe powinny wówczas oprzeć się na innych „istotnych” i „wystarczających” podstawach uzasadniających pozbawienie wolności (zob. m.in. *I.A. przeciwko Francji*, wyrok z dnia 23 września 1998 r., *Sprawozdania z wyroków i decyzji 1998-VII*, str. 2979, § 102; *Labita przeciwko Włochom* (GC), przytaczane powyżej, § 153). Po drugie, nawet jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy okres tymczasowego aresztowania przekroczy okres ogólnie przyjęty w orzecznictwie Trybunału, wymagane jest przedstawienie specjalnych dowodów uzasadniających to. Biorąc pod uwagę okoliczności przedmiotowej sprawy, Trybunał stwierdza, że wraz z upływem czasu surowość przewidywanej kary samodzielnie lub w powiązaniu z innymi podstawami, na które powoływały się sądy nie może być uznana za wystarczające uzasadnienie przetrzymywania skarżącego w areszcie przez bardzo długi okres bez mała 4 lat.

39. Rozstrzygając Trybunał pragnie zwrócić uwagę, iż na podstawie art. 5 § 3 władze sądowe decydując o zwolnieniu lub dalszym zatrzymaniu osoby, zobowiązane są rozważyć alternatywne środki zapobiegawcze zapewniające jej stawiennictwo narozprawę. W istocie artykuł ten nie tylko ustanawia prawo do „bycia sądzonym w rozsądnym terminie”, ale również stanowi, że „zwolnienie może zostać uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie się na rozprawę” (zob. *Jabłoński*, przytoczony powyżej § 83).

Trybunał zauważa, iż w niniejszej sprawie nie można wyraźnie wskazać, iż w czasie całego okresu stosowania tymczasowego aresztowania wobec skarżącego władze sądowe brały pod uwagę inne gwarancje zapewniające jego stawiennictwo przed sądem. Nie rozpatrywały również możliwości zapewnienia obecności skarżącego w sądzie poprzez zastosowanie wobec niego innych „środków zapobiegawczych” wyraźnie przewidzianych przez polskie prawo w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, nawet jeżeli w obliczu szczególnych okoliczności sprawy mogły wydawać się mniej odpowiednie.

40. Trybunał wnioskuje, iż nawet biorąc pod uwagę szczególną trudność w rozpatrywaniu sprawy dotyczącej zorganizowanej grupy przestępczej, podstawy przedstawione przez sądy krajowe nie były „wystarczające” ani „za-

sadne” dla uzasadnienia przetrzymywania skarżącego w areszcie przez 3 lata, 9 miesięcy i 15 dni.

Doszło więc do naruszenia artykułu 5 § 3 Konwencji.

II. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 5 § 4 KONWENCJI

41. Skarżący uważał, że został pozbawiony prawa dostępu do sądu rozstrzygającego o przedłużeniu tymczasowego aresztowania, w szczególności, że nie mógł uczestniczyć w posiedzeniach sądu, podczas których okres tymczasowego aresztowania był przedłużany. Trybunał rozpatrzy tę skargę w oparciu o art. 5 § 4 Konwencji:

Artykuł 5 w zakresie dotyczącym sprawy stanowi:

„Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem następujących przypadków i w trybie ustalonym przez prawo:

(c) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w celu postawienia przed właściwym organem, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zagrożonego karą, lub jeżeli jest to konieczne w celu zapobieżenia popełnieniu takiego czynu lub uniemożliwienia ucieczki po jego dokonaniu.

4. Każdy, kto został pozbawiony wolności przez zatrzymanie lub aresztowanie, ma prawo odwołania się do sądu w celu ustalenia bezzwłocznie przez sąd legalności pozbawienia wolności i zarządzenia zwolnienia, jeżeli pozbawienie wolności jest niezgodne z prawem”.

Rząd utrzymywał, że zgodnie z art. 249 § 1 Kodeksu postępowania karnego obrońca oskarżonego był informowany o posiedzeniach sądu, podczas których tymczasowe aresztowanie skarżącego było przedłużane oraz że był uprawniony do brania w nich udziału. Rząd utrzymywał, że obrońca skarżącego był wzywany na te posiedzenia sądu, jednakże sam zdecydował nie uczestniczyć w kilku z nich. Ponadto Rząd podkreślił, iż oskarżony osobiście pojawiał się na posiedzeniach od lutego 2004 r., podczas których osobiście mógł wnosić o zwolnienie go (z aresztu). Rząd twierdził, iż biorąc pod uwagę wszystkie dostępne środki procesowe dotyczące zgodności z prawem tymczasowego aresztowania, zasady gwarantowane w art. 5§4 Konwencji były przestrzegane w niniejszej sprawie.

42. Trybunał pragnie przypomnieć następujące zasady wynikające z orzecznictwa Trybunału odnośnie art. 5§4 Konwencji w zakresie odpowiadającym niniejszej sprawie:

(a) Art. 5§4 Konwencji uprawnia osobę zatrzymaną lub aresztowaną do wszczęcia postępowania przed sądem w celu zbadania istnienia formalnych lub materialnych przesłanek, których spełnienie przesądza o „zgodności z prawem” pozbawienia wolności w rozumieniu postanowień Konwencji (zob. wyrok *Brogan i inni przeciwko Wielkiej Brytanii*, wyrok z 29 listopada 1988, Seria A nr 145-B, s. 34-35, § 65).

(b) Chociaż zawsze nie jest wymagane, aby w postępowaniu określonym w art. 5 § 4 Konwencji stosowano również takie same gwarancje, które są wymagane przez art. 6 Konwencji w stosunku do postępowania karnego lub cywilnego, jednakże postępowanie to zawsze musi mieć charakter sądowy oraz zapewniać jednostce gwarancje właściwe dla danego typu pozbawienia wolności (zob. *Assenov i inni przeciwko Bułgarii*, wyrok z dnia 28 października 1998 r. *Sprawozdania z wyroków i decyzji* 1998-VIII, str.3302, § 162, i *Włoch przeciwko Polsce*, nr 27785/95, § 125,ETPCz 2000-XI, obydwa w odniesieniu do *Megyeri przeciwko Niemcom*, wyrok z dnia 12 maja 1992 r., Seria A nr 237-A, str. 11 §22).

(c) Postępowanie musi być kontrydiktoryjne i musi również zapewniać „równość broni” między stronami. W przypadku osoby, której zatrzymanie wchodzi w zakres art. 5§1 (c) przesłuchanie jest wymagane (zob. *Nikolova przeciwko Bułgarii* [GC], nr 31195/96, § 58, ETPCz 1999-II, *Assenov i inni*, przytoczone powyżej, §162, w odniesieniu do *Schiesser przeciwko Szwajcarii*, wyrok z dnia 4 grudnia 1979, Seria A, nr 34, str. 13, §§ 30–31; *Sanchez-Reisse przeciwko Szwajcarii*, wyrok z dnia 21 października 1986, Seria A nr 107, str. 19, § 51; i *Kampanis przeciwko Grecji*, wyrok z dnia 13 lipca 1995 r. Seria A NR 318-B, str. 45, §47).

(d) Ponadto art. 5 § 4 wymaga, aby osoba tymczasowo aresztowana mogła uczestniczyć w postępowaniu w terminach odpowiednich do zaskarżania zgodności z prawem swojego zatrzymania (zob. *Assenov i inni*, przytoczone powyżej, str. 3302 § 162, w odniesieniu do *Bezicheri przeciwko Włochom*, wyrok z dnia 25 października 1989 r., Seria A nr 164, str. 10-11, §§ 20-21).

44. Trybunał zauważa, iż zgodnie z przepisami postępowania karnego tymczasowe aresztowanie jest stosowane na podstawie postanowienia sądu na wniosek prokuratora. Kodeks postępowania karnego z 1997 r. uprawnia osobę, w stosunku do której taki wniosek został skierowany oraz jej obrońcę do udziału w posiedzeniach sądu w postępowaniu sądowym. Sąd zobowiązany jest przesłuchać oskarżonego w celu ustalenia, czy w świetle zgromadzonych przez prokuraturę dowodów oraz argumentów przedstawionych przez oskarżonego, istnieją wystarczające podstawy do stwierdzenia uzasadnionego podejrzenia, iż oskarżony popełnił zarzucany mu czyn.

45. Trybunał zauważa, iż w przedmiotowej sprawie skarżący został tymczasowo aresztowany na podstawie postanowienia wydanego przez Sąd Rejonowy w Krakowie dnia 7 marca 2002 r. Skarżący przyznał, iż sąd wydał postanowienie o aresztowaniu na posiedzeniu w jego obecności, zgodnie z wymogami ówczesnie obowiązującego prawa. Skarżący miał możliwość wniesienia odwołania od postanowienia, jednakże nie jest pewne, czy skarżący skorzystał z możliwości odwołania się od nakazu aresztowania.

46. Trybunał zauważa następnie, iż w postępowaniu dotyczącym przedłużania tymczasowego aresztowania na sądach cięży określony w art. 249 § 5 Kodeksu postępowania karnego obowiązek informowania obrońcy osoby zatrzy-

manej o terminach posiedzeń sądu, podczas których mają zapaść postanowienia dotyczące przedłużenia tymczasowego aresztowania lub rozpatrzenia zażalenia na postanowienie o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania (zobacz paragrafy powyżej). obrońca ma możliwość uczestniczenia w takich posiedzeniach. W związku z powyższym Trybunał zauważa, iż w niniejszej sprawie nie ma dowodów, że sądy krajowe odstąpiły od normalnego postępowania i że obrońca skarżącego nie był prawidłowo informowany o posiedzeniach sądu. Ponadto skarżący nie wniósł, że jego obrona prowadzona przez obrońcę wyznaczonego z urzędu w jakiegokolwiek fazie postępowania była niewłaściwa. Mając na względzie powyższe, Trybunał jest zdania, iż postępowanie, podczas którego była rozpatrywana kwestia przedłużenia tymczasowego aresztowania spełniało wymogi określone w art. 5 § 4 (zob. *Telecki przeciwko Polsce*, nr 56552/00, 3 lipca 2003).

47. Tym samym nie istnieją podstawy do stwierdzenia, że postępowanie dotyczące zgodności z prawem tymczasowego aresztowania skarżącego, rozpatrywane w całości, nie wypełnia wymogów Konwencji.

48. Wynika z tego, iż ta skarga musi być odrzucona jako rażąco bezpodstawna w rozumieniu art. 35 §§ 3 i 4 Konwencji.

III. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

49. Zgodnie z art. 41 Konwencji:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda niematerialna

50. Skarżący nie domagał się żadnej konkretnej sumy za szkodę niematerialną. Jednakże zwrócił się do Trybunału o przyznanie mu zadośćuczynienia za cierpienia moralne jego i jego rodziny.

51. Rząd zwrócił się do Trybunału o orzeczenie, że samo stwierdzenie przez Trybunał naruszenia stanowi wystarczające zadośćuczynienie.

52. Trybunał zauważa, że skarżący poniósł szkodę niematerialną związaną ze stresem powstałym w wyniku przewlekłości tymczasowego aresztowania, która to nie może być w sposób wystarczający zrekompensowana poprzez stwierdzenie naruszenia Konwencji. Mając na uwadze okoliczności sprawy oraz dokonując oszacowania na zasadach słuszności, Trybunał przyznaje skarżącemu kwotę 1000 EUR.

B. Szkoda materialna oraz koszty i wydatki

53. Skarżący domagał się kwoty 15 000 PLN jako zwrotu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu przed sądami krajowymi.

54. Rząd twierdził, iż żądania skarżącego są wygórowane i niezwiązane ze sprawą.

55. Trybunał nie rozpatrywał żadnego związku przyczynowego między stwierdzeniem naruszenia i domniemaną szkodą materialną; dlatego też odrzucił to roszczenie. Natomiast odnośnie roszczenia o zwrot kosztów i wydatków, zgodnie z orzecznictwem Trybunału skarżący jest uprawniony do otrzymania zwrotu kosztów i wydatków jedynie w zakresie w jakim wykazał, iż były one rzeczywiście i koniecznie poniesione oraz, iż ich wysokość jest uzasadniona. Biorąc pod uwagę informacje przekazane Trybunałowi oraz wyżej wymienione kryteria, Trybunał odrzuca roszczenie w niniejszej sprawie.

C. Niezapłacone odsetki

56. Trybunał uznaje za właściwe, iż niezapłacone odsetki powinny być płacone według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ

1. *Uznaje* jednogłośnie, iż skarga dotycząca nieuzasadnionej długości aresztowania jest dopuszczalna, natomiast pozostała część skargi niedopuszczalna;
2. *Uznaje* sześcioma głosami do jednego, że doszło do naruszenia artykułu 5 § 3 Konwencji;
3. *Stwierdza* sześcioma głosami do jednego, że:
 - (a) pozwane państwo zapłaci skarżącemu w okresie trzech miesięcy, licząc od daty kiedy wyrok stanie się prawomocny, zgodnie z art. 44 § 2 Konwencji 1000 EUR (jeden tysiąc euro) z tytułu poniesionej szkody niematerialnej, powiększony o jakiegokolwiek podatki, które mogłyby zostać nałożone, przeliczony na polskie złote według kursu z dnia zapłaty;
 - (b) po upływie wyżej wymienionych trzech miesięcy do momentu zapłaty przez cały okres zwłoki płatne będą zwykłe odsetki od wyżej wymienionej kwoty według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego powiększone o trzy punkty procentowe;
4. *Oddala* jednogłośnie pozostałą część roszczenia skarżącego o zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim oraz określono pisenie 4 maja 2006 r.,
zgodnie z art. 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Françoise ELEN-PASSOS
Zastępca Kanclerza Sekcji

Nicholas BRATZA
Przewodniczący

Zgodnie z art. 45 § 2 Konwencji oraz zgodnie z zasadą 74 § 2 Regulaminu Trybunału następująca opinia odrębna pana Pavlovschi jest dołączona do wyroku.

OPINIA ODREBNA SĘDZIEGO PAVLOVSKI

Dnia 4 kwietnia 2006 r. Czwarta Sekcja rozpatrując sprawę Celejewski przeciwko Polsce, stwierdziła naruszenie art. 5 § 3 Konwencji.

Bardzo żałuję, lecz nie mogę zgodzić się z decyzją większości (sędziów) w niniejszej sprawie. W mojej ocenie, pomimo faktu, iż skarżący spędził całym znacznym okresem w tymczasowym areszcie, nie miało miejsca naruszenie ww. artykułu Konwencji.

Moim zdaniem niniejsza sprawa jest sprawą z pogranicza i wymaga bardziej uważnego rozpatrzenia.

Skarżący spędził w tymczasowym areszcie 3 lata i 9 miesięcy, co na pierwszy rzut oka wydaje się być okresem nadmiernym. Ale tylko na pierwszy rzut oka. Trochę bardziej uważne prześledzenie sprawy wykazałoby, iż w konkretnych okolicznościach niniejszej sprawy ten okres nie jest wcale nadmierny.

Zgodnie z obserwacjami Rządu skarżący miał przeszłość kryminalną. Dnia 6 marca 1998 r. został skazany na 5 i pół roku pozbawienia wolności i przebywał w więzieniu do dnia 5 października 1999, kiedy to został zwolniony, gdyż rozpoczął współpracę z Centralnym Biurem Śledczym. Jednakże zwolniony z więzienia, zaczął sam organizować swoją własną grupę przestępczą.

Skarżący został tymczasowo aresztowany dnia 7 marca 2002 r. z powodu uzasadnionego przypuszczenia, że popełnił szereg przestępstw, w tym porwania z żądaniem okupu oraz wymuszenia okupu.

Dnia 14 sierpnia 2003 r. Prokurator Okręgowy w Katowicach wniósł przeciwko skarżącemu i dziewięciu innym osobom akt oskarżenia zawierający 41 zarzutów. Skarżący został oskarżony o popełnienie 13 czynów, głównie przestępstw, w tym trzech poważnych zbrodni popełnionych w wyniku działania w przestępczej grupie zorganizowanej.

Dnia 2 czerwca 2003 r. Sąd Rejonowy w Katowicach postanowił zastosować wobec oskarżonego areszt tymczasowy w związku z innym postępowaniem toczącym się przeciwko niemu. Skarżący został również w późniejszym czasie oskarżony w tym postępowaniu.

Dnia 20 grudnia 2005 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie wydał wyrok. Skarżący został skazany na 14 lat pozbawienia wolności.

Nie wynika wyraźnie z materiału znajdującego się w naszej dyspozycji, kiedy sprawa skarżącego została skierowana do ponownego rozpatrzenia, lecz nie było to później niż dnia 17 października 2003 r., kiedy to zgodnie z obserwacjami Rządu sprawa została przesłana do Sądu Okręgowego w Częstochowie. Znaczy to, że postępowanie przygotowawcze w niniejszej sprawie zostało ukończone w czasie 19 miesięcy. W tym czasie władze polskie zdołały zgromadzić materiał dowodowy w sprawie 41 przestępstw uważanych za popełnione przez 10 oskarżonych działających na terenie Śląska i Małopolski w okresie od października 2000 r. do marca 2001 r.

Mając na uwadze imponującą pracę wykonaną przez organy śledcze w niniejszej sprawie, nie mogę zrozumieć, dlaczego większość (sędziów) nie wzięła tego pod uwagę. Moim osobistym zdaniem okres 19 miesięcy przeznaczony na tak skomplikowaną pracę śledczą może być istotnie uznany jako rekord i byłoby rzeczą niesprawiedliwą krytykować za to polskie władze.

W zakresie, w jakim rozpatrywanie sprawy przez sąd jest brane pod uwagę, należy wskazać, iż następne 26 miesięcy trwało ustalenie listy zarzutów przedstawianych skarżącemu.

Dnia 2 października 2004 r. i dnia 20 maja 2005 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach znów przedłużył tymczasowe aresztowanie wobec skarżącego. W późniejszym postanowieniu sąd przeanalizował przebieg postępowania, nie stwierdził żadnych opóźnień i orzekł, iż postępowanie przebiegało zgodnie z zaplanowanym terminarzem. Sąd zwrócił uwagę na szczególnie złożony charakter sprawy dotyczącej zorganizowanej grupy przestępczej oskarżonej o popełnienie szeregu przestępstw oraz na zgromadzony materiał dowodowy.

W rzeczywistości wydaje się, iż skarżący w swojej skardze nie udokumentował żadnego okresu nieuzasadnionej beczynności sądu, która teoretycznie mogłaby być przypisana polskim organom sądowym.

Ponadto, co zresztą wynika z obserwacji złożonych przez Rząd, które zresztą nie były kwestionowane przez skarżącego, długość postępowania w zasadniczej mierze była spowodowana poprzez zachowanie skarżącego oraz jego obrońcy.

Dla przykładu, dnia 18 marca 2005 r. skarżący złożył wniosek o przekazanie sprawy do prokuratury w celu uzupełnienia postępowania o nowy zarzut z art. 258 § 3 Kodeksu karnego. Dnia 22 marca 2005 r. złożył wniosek o dokonanie konfrontacji jednego ze współoskarżonych M.B. ze świadkiem A.Z. Dnia 28 czerwca 2005 r. sformułował cztery nowe wnioski dowodowe itp.

Moim zdaniem okres 26 miesięcy na rozpatrzenie przez sąd sprawy przeciwko skarżącemu i 9 innym oskarżonym, pod zarzutem popełnienia 41 przestępstw w różnych regionach Polski, bez żadnych nieuzasadnionych opóźnień, z regularnie wyznaczanymi i przeprowadzanymi rozprawami oraz przy przyczynieniu się skarżącego do przewlekłości postępowania nie może być uznany za nadmiernie długi oraz wymagający międzynarodowej ochrony praw skarżącego na podstawie art. 5 § 3 Konwencji.

Biorąc pod uwagę kryminalną przeszłość skarżącego, poważny charakter oraz dużą liczbę zarzucanych mu czynów, jak również wszystkie inne wyżej przedstawione powody w połączeniu z faktem, iż przedłużając tymczasowe aresztowanie skarżącego, krajowe organy sądowe regularnie przedstawiały nowe podstawy uzasadniające i wyjaśniające swoje decyzje, uważam, iż w tej sprawie istniały „istotne” oraz „wystarczające” powody aresztowania skarżącego oraz, że polskie władze sądowe wykazały należyta staranność, którą należy wykazywać w tego rodzaju sprawach.

Poza tym wysoka kara – 14 lat pozbawienia wolności – nałożona na skarżącego za jego przestępczą działalność, w przeciwieństwie do sprawy Dudek przeciwko Polsce, obiektywnie uzasadnia poważny charakter podejrzeń i zarzutów przeciwko niemu, popartych istniejącymi dowodami.

Reasumując, uważam, iż w niniejszej sprawie nie nastąpiło naruszenie prawa skarżącego wynikającego z art. 5 § 3 Konwencji.